

Socialförvaltningen
Ulrica Lindelöf,
0171- 625478
Ulrica.lindelof@enkoping.se

Tillägg till tidigare skrivelse

”Översyn av organisationstillhörighet för kommunens skyldigheter och uppgifter enligt alkohol- och tobakslagen”

Vi har efter mötet 2019-11-04 gått igenom respektive skrivelse och haft ett klargörande möte förvaltningarna emellan utifrån de punkter som vi behövde fördjupa oss i. Vi kom då fram till att vi lämnar in varsin separat skrivelse.

Ekonomi:

I bifogad fil redovisas beräknade intäkter och kostnader som respektive förvaltning bedömer är relevanta för verksamheten.

Den största skillnaden mellan förvaltningarna är beräkningen av OH-kostnad där socialförvaltningen tagit upp kostnad för arbetsledning av 1, 5 resurs till skillnad mot Miljö- och byggnadsförvaltningen där istället kostnad för hela staben fördelas på deras olika verksamheter. Socialförvaltningen redovisar stabskostnader som gemensam förvaltningskostnad.

Utbildningskostnader:

Att det skiljer sig i kostnader gällande utbildningsposten handlar om att förvaltningarna har olika rutiner gällande interna och externa utbildningar. Socialförvaltningen har använt sig av interna utbildare när det gäller t.ex. utbildning av nämndens delegater. Det innebär att våra kostnader för utbildning är lägre. De handläggare som idag arbetar med tillståndshandläggningen har lång och gedigen erfarenhet och fortsätter sitt arbete som tidigare oavsett förvaltningstillhörighet. Produktionsbortfallet för handläggarna bör i och med det inte bli större än vad som kan anses normalt vid en omorganisation.

Frågan gällande hur utbildningar av Miljö- och byggnadsförvaltningens personal, chefer och nämnd ska gå till tycker vi är svårt för oss att avgöra. Det bör vara något som nämnderna har att ta ställning till.

Synergieffekter/Samordningsvinster

De samverkans effekter vi ser är att tillståndshandläggningen har samma mottagare som Miljö- och byggnadsförvaltningen har, dvs. företagarna. Det är samma typ av frågor som är på respektive dagordning gällande det dagliga arbetet. Det medför att handläggningen utifrån gällande alkohol- och tobakslagstiftning får bättre förutsättningar i en miljö där frågan är aktuell utifrån flera aspekter.

Det saknas utvärdering av effekterna av ett byte av förvaltning. Det som socialförvaltningens tillståndshandläggare fått till sig via de nätverk av tillståndshandläggare de ingår i är att handläggare är nöjda med överflytt till Miljö- och byggnadsförvaltning. De handlar då framförallt om att de finns i ett sammanhang där kollegor har liknande arbetsuppgifter och deras frågor på ett annat sätt är i fokus.

Ska vi titta på tillståndshandläggarna som personer så tänker de båda att ovanstående saker är viktiga utifrån deras anställning. Det finns även erfarenhet av livsmedelstillsyn hos en av handläggarna, och utifrån det har vi diskuterat möjligheten att ha en utökad titel för att kunna använda sig optimalt av den yrkeserfarenhet och kompetens som idag finns hos handläggarna.

Det är viktigt att övergången planeras så noga som möjligt och tillsammans förvaltningarna emellan. Det är av vikt att tydliggöra vilka förväntningar som finns på varandra. Det är också viktigt att de operativsystem som idag finns följer med över för att produktionsbortfallet ska bli så litet som möjligt.

När det gäller frågan om lönsamhet så är alkohol- och tobakshandläggningen avgiftsfinansierat. Blir effekten av en övergång effektivare handläggning så kan det medföra att avgifterna gällande tillståndshandläggning får ses över. Avgifterna kan komma att justeras oavsett om det blir kostnadseffektivt eller tvärtom

Ulrica Lindelöf
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga 1 Kopia Budget Tillstånd 2020

Konto	Helår 2019		Miljöavdelningen 2020	
	Budget	Budget	Budget	
Intäkter tillståndsavgift alkohol	150	225	225	
Intäkter tillsynsavgift alkohol	700	700	700	
Intäkter tillståndsavgift tobak	0	54	54	
Intäkter tillsynsavgift tobak	0	180	180	
Intäkter tillsynsavgift folköl	0	33	33	
Intäkter tillsynsavgift läkemedel	0	42	42	
INTÄKTER	850	1 234	1 234	
0,85 alkoholhandläggare	-644	-558	-558	
0,65 tobakshandläggare	0	-427	-427	
KOSTNADER FÖR ARBETSKRAFT	-644	-985	-985	
Lokalhyror, städ	-43	-60	-127	
Leasing personlarm	-5	-5	-2	
Resor, logi	-4	-8	-2	
Friskvård, övriga personalkostnader	-4	-8	-3	
Licenser och programvaror, Alk-T, OL2	-20	-20	-20	
IT-kostnader, arbetsplats	-10	-20	-43	
Arbetsplats, övrigt (kontorsmaterial, förbrukningsmaterial, konsult, försäkring, medlemsavgifter, fordon)	-8	-12	-30	
Utbildningar och kurser för personal	-5	-10	-18	
ÖVRIGA VERKSAMHETSKOSTNADER	-99	-143	-245	
Totalt	107	106	4	
OH-kostnad - Arbetsledning för 1,5 åa	-93	-95	-268	Utfördelade stabskostnader för miljöavdelningen
Totalt	14	11	-264	

Socialförvaltningen
Ulrica Lindelöf,
0171- 625478
Ulrica.lindelof@enkoping.se

Adress

Översyn av organisationstillhörighet för kommunens skyldigheter och uppgifter enligt alkohol- och tobakslagen

Förslag till beslut

Socialnämnden har tagit del av tjänsteskrivelse gällande översyn av organisationstillhörighet för kommunens skyldigheter och uppgifter enligt alkohol- och tobakslagen.

Uppdrag från socialnämndens ordförande

Socialnämndens ordförande lämnar i uppdrag till socialförvaltningen att ta fram ett underlag som beskriver bästa möjliga organisering av handläggning av serveringstillstånd, tillsyn av folköl, kontroll av receptfria läkemedel samt den del av tobakstillsyn som socialnämnden ansvarar för.

Utredningen ska svara på om en flytt av frågorna till miljö- och byggnadsförvaltningen kan ske och vilka konsekvenser det medför.

Utredningen blir därmed beslutsunderlag för att se om socialnämnden ska begära en överflyttning av handläggningen och i och med det överlämna ansvaret från socialnämnden vad gäller tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen.

Bakgrund

Socialnämnden ansvarar idag för handläggning av tillstånd och tillsyn gällande serveringstillstånd. Socialnämnden är även ansvarig för tillsyn gällande försäljning av tobak, folköl och kontroll av läkemedel.

Från och med 1 juli 2019 införs ny lag som innebär skärpningar avseende försäljning av tobak. Bland annat kommer det krävas ett tillstånd för att få sälja tobak. Utredning och beslut om detta ska enligt nuvarande organisering hanteras av socialnämnden.

Dialog har förts mellan socialförvaltningen och miljö-och byggnadsförvaltningen sedan hösten 2017 om det finns fördelar med att även handläggning och tillsyn av serverings- samt tobakstillstånd förläggs inom miljö-och byggnadsförvaltningens organisation. Skälet är bland annat att miljö-och byggnadsförvaltningen har tillsyn avseende tobak. Miljö- och byggnadsförvaltningen hanterar redan idag olika ansökningar om tillstånd samt genomför tillsyn.

Det är möjligt att det finns flera synergieffekter med att förlägga alla kommunens resurser i samma organisation då det gäller denna typ av uppdrag. Detta bör framgå i underlaget.

Sammanfattning av utredningen

Det finns inget formellt hinder för att flytta ansvaret. Det finns exempel på andra kommuner som har valt att samla ansvaret för myndighetsutövning gentemot näringsidkare under den förvaltning i kommunen som ansvarar för annan form av tillståndsgivning och tillsyn. I Enköpings kommun gäller det miljö- och byggnadsförvaltningen.

Motiv för att genomföra förändrad organisationstillhörighet för tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen kan sammanfattas enligt följande:

- Att synergier finns mellan alkoholhandläggning och andra verksamheter som är anmälnings- eller tillståndspliktiga. En effektivare tillsyn med fler samordningsvinster går i linje med kommunens strävan om ständiga förbättringar.
- Att fördelar finns med att kommunens hantering enligt alkohollagen, tobakslagen och enligt lagen om detaljhandel med vissa receptfria läkemedel sammanförs till en nämnd i Enköpings kommun.
- Att Enköpings kommun samlar sin tillståndsgivning och tillsynsverksamhet till färre instanser. Det underlättar för näringsidkare som får färre kommunala verksamheter att förhålla sig till.

Utmaningarna som utredningen visar på kan sammanfattas enligt följande:

- Socialnämnden har ett ansvar för det förebyggande arbetet mot missbruk. Socialnämndens uppdrag kan dock utövas även när en förflyttning av handläggningen enligt alkohollagen sker till miljö- och

byggnadsförvaltningen.

- Ökad risk för otillåten påverkan och hot för miljö- och byggnadsnämndens ledamöter.
- Kompetensförstärkning för miljö- och byggnadsförvaltningen samt ökat antal beslutsärenden i nämnd/arbetsutskott.

Vid en förändrad organisation behöver bland annat styrdokument, såsom reglemente, taxa, delegationsordningar samt diverse riktlinjer och information omarbetas. Budgetmedel överförs från socialnämnden till miljö- och byggnadsnämnden.

Nuläge Socialnämndens skyldigheter och uppgifter enligt alkohol- och tobakslagen

Socialnämnden i Enköping fullgör kommunens uppgifter enligt alkohol- och tobakslagen.

Alkohollagen utgör ett viktigt instrument i alkoholpolitiken och reglerar bestämmelserna om när, var och hur servering av alkoholdrycker får ske. Alkohollagen är en skyddslag vilket innebär att den ska begränsa alkoholens skadeverkningar. En utgångspunkt är att sociala hänsyn och skyddet för människors hälsa har företräde framför företagsekonomisk eller näringspolitisk hänsyn.

Tobakslagen är också en form av skyddslag vars huvudsyfte är att förhindra att ungdomar under 18 år kan köpa tobak i detaljhandeln samt att endast laglig tobak säljs i handeln.

Den nuvarande tobakslagen innebär att när den som vill sälja tobak har lämnat in en anmälan om försäljning samt ett egenkontrollprogram så kan de börja sin försäljning av tobak. Den nya tobakslagen som träder i kraft den 1 juli 2019 innebär bland annat att den som vill sälja tobak måste ansöka om tillstånd för detta och en tillståndsprövning sker där en bedömning av näringsidkarens vandel och verksamhet sker.

Socialkontorets tillståndshandläggare utför på socialnämndens uppdrag tillståndsprövning av serveringstillstånd samt tobakstillstånd, förebyggande arbete, tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen inklusive försäljningen av folköl samt kontroll av handel med receptfria läkemedel.

Tillståndsenheten har, som det ser ut idag, för handläggning av ärenden rörande serveringstillstånd och tillsyn av försäljning gällande folköl och tobaksfrågor 1.0 årsarbetare. Till det kommer chefsstöd.

Serveringstillstånd krävs i de flesta sammanhang för att få sälja och servera spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker. Kommunerna ansvarar för att lagar och regler följs på lokal nivå. Länsstyrelsen ger kommunerna råd och stöd och har ansvar för tillsyn över kommunerna.

Statens ansvar när det gäller att motverka alkoholskador är att lagstifta, formulera långsiktiga mål, att nationellt följa konsumtions-, skade-, och missbruksutvecklingen, att erbjuda grundutbildning i alkoholskadeförebyggande arbete och att utöva tillsyn.

Folkhälsomyndigheten är den statliga myndighet som har till uppgift att utöva tillsyn på nationell nivå för att garantera att all försäljning av alkohol sker ansvarfullt och att lagar och bestämmelser på alkoholområdet följs.

Tillstånd att servera alkoholdrycker ges av kommunen och hur alkohol får serveras styrs av alkohollagen. Syftet med lagen är att begränsa berusningsdrickande, allt för tidig alkoholdebut och annan konsumtion som kan vara skadlig. Det är kommunen som tillsammans med polisen är tillsynsmyndighet och ser till att lagen följs.

Ny tobakslag den 1 juli 2019, *Lag om tobak och liknande produkter* (2018:2088), härefter benämnd "den nya tobakslagen". I nuvarande tobakslag räcker det att den handlare som vill sälja tobaksvaror anmäler sin försäljning till kommunen. Från och med den 1 juli 2019 krävs istället ett särskilt utfärdat tillstånd från kommunen för att handlaren ska få sälja tobak.

Handlaren måste med andra ord lämna in en ansökan till kommunen. Efter en ingående prövning bedömer kommunen om sökanden har visat sig ekonomiskt och i övrigt lämplig att bedriva tobaksförsäljning. Om så är fallet beviljar kommunen försäljningstillstånd varefter handlaren får påbörja försäljning av tobak. Kommunen har även här ansvar för tillsyn utifrån tobakslagen.

Kompetens- och resursbehov

Socialförvaltningen har sammanställt och bedömt behov vid en överflyttning av ansvaret för tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen från socialnämnden till miljö- och byggnadsnämnden.

Resursbehov

- En utökning av tillståndshandläggare med en medarbetare. Uppdraget behöver fördelas på ytterligare person för att undvika ensamarbete och jävssituationer.

- Flytt av ansvarsområde från en nämnd till en annan medför behov av tillfälligt utökade resurser för IT, kommunikation etc. samt att även tillståndshandläggare och eventuellt administrativt stöd måste lägga resurser på detta eftersom det föranleder ändring av:
 - o blanketter
 - o e-tjänst
 - o hemsidan
 - o IT system

Vid en förändrad organisation behöver bland annat styrdokument, såsom reglemente, taxa, delegationsordningar samt diverse riktlinjer och information omarbetas. Det tar en del tid i anspråk.

Socialförvaltningen som avlämnade myndighet kommer att ansvara för och bidra till ett bra överlämnade enligt nedan;

Kompetensbehov

- Politikerutbildning – förslagsvis 1 dag – *socialförvaltningen har utbildningsmaterial och kan genomföra denna*

- Chefsutbildning – förslagsvis 2 dagar - *socialförvaltningen har erfarenhet och kunskap och kan vara behjälplig i genomförandet av denna*

- Assistent – utbildningsbehov som följd av eventuella nya ansvarsområden – *efter att vi tagit reda på hur behoven ser ut kan socialförvaltningen vara behjälplig i utbildning och genomgång av hantering.*

- Utbildningsbehov som följd av eventuellt nya ansvarsområden samt kontinuerlig kompetensutveckling – *här finns ett antal aktörer att ta hjälp av inom området, exempelvis Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelsen, Kommunala Alkoholhandläggares Förening.*

Socialförvaltningen kommer att bidra med kompetens inom området och har utbildningsmaterial som kan användas.

IT-verktyg

- AlKT – befintligt system för handläggning gällande alkohol
- OI2 – befintligt system för handläggning gällande tobak

- Serverat

De idag väl inarbetade systemverktygen AlKT och Ol2 är system som fungerar bra utifrån det uppdrag som finns gällande tillståndshandläggning. När det gäller Serverat är det tanken att det ska tas i bruk så snart det är tekniskt möjligt.

Risk- och konsekvensanalyser

Risk- och konsekvensanalyser har gjorts av medarbetaren inom socialförvaltningen tillsammans med HR och ansvarig avdelningschef. Ett förutsättningslöst första möte tillsammans med miljö- och byggnadsförvaltningen har ägt rum. Där framkom att även miljö- och byggnadsförvaltningen har ställt frågan till sin nämnd om att få motta ett liknande uppdrag som socialförvaltningen fått från socialnämnden.

Utgångspunkten för analysen var att:

- tillståndshandläggningen flyttas till miljö- och byggnadsnämnden
- om beslut tas gällande överflyttning är det rimligt att tänka att det kan ske tidigast halvårsskiftet 2020
- i samband med beslut om en överflyttning förs de tjänster som rör handläggning av tillståndsfrågorna över från socialnämnden till miljö- och byggnadsnämnden

Socialförvaltningens analys, med fokus på risker, kan sammanfattas enligt följande

Otydlighet kring förändrade arbetsuppgifter, ny organisation och nya uppdrag kan skapa oro och missnöje hos medarbetarna, vilket kan medföra minskad effektivitet och att personal säger upp sig.

Ökad arbetsbelastning i samband med förändringen och att fokus flyttas från arbetsuppgifterna.

Sårbarheten i att även i en ny organisation till en början vara ensam med sin kunskap i den specifika frågan gällande alkohol- och tobakslagstiftningen.

Positiva effekter

En positiv viktig effekt är att tillståndshandläggaren får fler kollegor med liknande arbetsuppgifter. Det medför fler kollegor att diskutera sina arbetsuppgifter med.

Som positiva effekter framhålls möjligheten till ökat samarbete och mer synergier mellan tillsynsområdena. Det kan i sin tur ge en bättre känsla av att

ingå i ett sammanhang. En effektivare tillsyn med fler samordningsvinster går i linje med kommunens strävan om ständiga förbättringar.

Överväganden

Det finns inget formellt hinder för att flytta ansvaret. Det finns exempel på att allt fler kommuner väljer att samla ansvaret för myndighetsutövning gentemot näringsidkare under en förvaltning.

Kommunens hantering av tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohollagen, enligt tobakslagen och enligt lagen om detaljhandel med vissa receptfria läkemedel är fördelat på två nämnder Enköpings kommun vilket inte är optimalt.

Ett beslut om att flytta ansvaret för tillståndshandläggningen enligt alkohol- och tobakslagen till miljö- och byggnadsnämnden gör att kommunen samlar sin tillsynsverksamhet till färre instanser. Miljö- och byggnadsnämnden har redan idag erfarenhet av och kompetens i myndighetsutövning gentemot näringsliv och verksamheter.

Det underlättar för näringsidkare som får färre kommunala verksamheter att förhålla sig till.

Konsekvenser för socialnämnden

Ett argument för socialnämnden att ha kvar ansvaret för hantering av tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohollagen är att alkohollagstiftningen är en skyddslagstiftning som ligger inom det kompetensområdet som en socialnämnd har.

Även tobakslagen är en skyddslag. Det innebär att vi idag redan delar ett ansvar med Miljö- och byggnadsförvaltningen. Socialnämnden har även ett ansvar för det förebyggande arbetet mot missbruk. Socialnämndens uppdrag kan dock utövas även när en flyttning av handläggningen enligt alkohollagen sker till miljö- och byggnadsnämnden.

Konkreta medskick inför förändringen från kommuner som gjort liknande förändring

- Säkerhetsrutiner behöver ses över
- Tydlighet behövs för var beslut ska fattas samt tydlig chefsordning
- Viktigt att involvera medarbetarna i hela processen med organisationsförändringen

Slutsats

Översynen, inklusive de risk- och konsekvensanalyser som gjorts, visar att det finns såväl positiva effekter som utmaningar med en förändrad organisation. Utifrån vad som sammantaget kommit fram i översynen med en förflyttning av tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen från socialnämnden till miljö- och byggnadsnämnden tycks fördelarna vara större än dess nackdelar utifrån socialnämndens perspektiv. De identifierade utmaningarna och riskerna måste hanteras enligt den framtagna handlingsplanen, daterad 2019-04-23.

Syftet med att göra en förändring av organiseringen av handläggning gällande serveringstillstånd och tobak var ett smartare användande av kommunala medel, få en mer enhetlig handläggning inom området och självklart få en utveckling av tjänsterna. Bedömningen är att förvaltningarna i sina respektive utredningar kommit fram till olika slutsatser gällande detta. Det gör också att förutsättningarna för en konstruktiv förändring inte är optimala.

Ulrica Lindelöf
Avdelningschef
Enköpings kommun

Kommunledningskontoret
Åsa Winkler
0171-625152
asa.winkler@enkoping.se

Tjänsteanteckning från möte den 31 okt. 2017

Deltagare: Elisabeth Kantor (socialchef), Christin Tjärnheden (chef vid Utvecklingsavdelningen) och Åsa Winkler (kommunjurist)

Mötet äger rum för att diskutera det förslag som har presenterats i utredningen om placering av ansvar för tillsyn enligt tobakslagen. Enligt förslaget ska ansvaret placeras på socialnämnden.

Åsa Winkler redogör kort för utredningens bakgrund och slutsats.

Christin Tjärnheden redogör kort för processen kring ett framtida beslut av ändring i aktuell nämnds reglemente och för de frågor som kvarstår kring ekonomiska aspekter.

Elisabeth Kantor redogör för hur socialförvaltningen arbetar med tobakstillsyn idag och att förvaltningen redan idag är underbemannad avseende dessa frågor – särskilt mot bakgrund av att en person för ca. två år sedan förflyttades till kommunledningskontoret.

Elisabeth Kantors uppfattning är att socialförvaltningen skulle kunna hantera tillsyn över *externa* motparter, så som försäljningsställen och serveringsställen. Vidare skulle socialförvaltningen kunna hantera tillsynsfrågorna som rör hälsovarningar, marknadsföringsåtgärder och samarbete med polis.

Socialförvaltningen är emellertid, enligt Kantor, inte en lämplig förvaltning för att hantera tillsyn över rökfria miljöer som finns *inom* kommunen, t.ex. på skolor, fritidsgårdar, inom hälso- och sjukvård eller andra lokaler som tillhandahålls av kommunen men är öppen för allmänheten.

Elisabeth Kantor redogör för att det inte enbart är en fråga om resursbrister eller är en ekonomisk fråga, utan att det i huvudsak handlar om att det inte är lämpligt att socialförvaltningen ska tillsyna kommunens egna verksamheter där förvaltningen har ett stort behov av ett nära samarbete med i huvudsak skola, men även hälso- och sjukvård. Kantor befarar att om socialförvaltningen får en roll som tillsynsmyndighet gentemot skola och vård skulle det kunna få negativ

påverkan på det samarbete och förtroende som har byggts upp gentemot dessa verksamheter.

Åsa Winkler och Christin Tjärnheden påtalar att det har bedömts viktigt att hålla samman frågorna kring tobakstillsyn och inte dela upp verksamheten på flera olika nämnder, samt företrädesvis även hålla samman tobaksfrågorna med alkoholfrågorna.

Elisabeth Kantor är av samma uppfattning i denna del och ser också fördelar med att hålla samman kompetensen. Hon uppger att det för hennes del är en tänkbar lösning att de ansvarsområden som åligger socialförvaltningen idag gällande tobak och alkohol flyttas över till en annan nämnd för att på så sätt hålla samman kompetens. Detta är, enligt Elisabeth Kantor, en fråga som behöver utredas mer för att ge en på sikt hållbar lösning – och en fråga som har inslag av politiska hänsyn.

Elisabeth Kantor påtalar också att hennes erfarenhet är att de bästa tillsynsbesök som ägt rum i socialförvaltningens försorg har skett i samarbete med miljöinspektörer och i samförstånd med polis. Hennes uppfattning är att det finns ett annat signalvärde och ett annat ingångsvärde vid en tillsyn om den utförs av miljö- och byggnadsförvaltningen, jämfört med socialförvaltningen.

Deltagarna är överens om att tjänsteanteckning över mötet ska skrivas, godkännas av samtliga och därefter överlämnas till kommundirektören som får besluta om ärendet fortsatta handläggning.

I tjänsten

Åsa Winkler
Kommunjurist, kommunledningskontoret